

กลองขุมดิน มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมดนตรีล้านนา KHUM DIN DRUM AS LANNA MUSICAL AND CULTURAL HERITAGE

รณฤทธิ์ ไหมทอง¹
Ronnarit Maithong¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการนำเสนอแนวความคิดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมดนตรีล้านนา มีเรื่องราวความเป็นมาของเครื่องดนตรีที่ได้พัฒนาขึ้นจากภูมิปัญญาของศิลปินพื้นบ้าน โดยจะนำเสนอในเครื่องดนตรีประเภท “กลอง” ศิลปวัฒนธรรมล้านนาเป็นแหล่งที่เต็มไปด้วยองค์ความรู้ทางด้านศิลปะที่ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น มีเอกลักษณ์ทางภูมิภาคที่โดดเด่นในเรื่องของศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะในเรื่องของวัฒนธรรมดนตรีล้านนา ศิลปะวัฒนธรรมดนตรีของล้านนามีความเป็นอัตลักษณ์ ทั้งเรื่องของเครื่องดนตรี และสำเนียงดนตรี โดยเฉพาะเครื่องดนตรีประเภท “กลอง” ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่แพร่หลายตามภูมิภาคต่าง ๆ มีคุณสมบัติที่สำคัญ คือ เสียงที่ดังก้องกังวานและมีความไพเราะตามคุณลักษณะของวัสดุที่สร้างขึ้น ประกอบกับลีลาการตีกลอง ที่ได้รับสร้างสรรค์อย่างมีศิลปะ กลองหลาย ๆ ชนิดเป็นที่รู้จักอย่างดีโดยทั่วไป สำหรับทางวัฒนธรรมดนตรีล้านนานั้น กลองขุมดิน เป็นกลองอีกชนิดหนึ่งที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีคำกล่าวไว้ในสมัยโบราณนั้น มนุษย์ได้ประดิษฐ์เป็นเครื่องดนตรีขึ้นมา เพื่อใช้สำหรับเตือนภัยของมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในถ้ำ ใช้ตีเพื่อบอกสัญญาณให้ผู้ที่ย้ายได้รับรู้ถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น โดยจะใช้มือตีที่บริเวณปากหลุมให้เสียงดังกังวาน ต่อมาสิ่งนี้ได้เกิดเป็นเครื่องดนตรีจากแนวคิดทางภูมิปัญญาของศิลปินล้านนา ที่ได้พบเห็นแล้วนำมาพัฒนาเป็นกลองดิน หรือ กลองขุมดิน จากศิลปินของล้านนา 2 ท่านได้แก่ พ่อครูคำ กาไว และพ่อครูมานพ รายนะ ในทางความเชื่อของกลองขุมดินจะมีความเชื่อว่าเป็นการตีเพื่อเรียกฝนให้ตกลงมาสู่พื้นดินเพื่อความอุดมสมบูรณ์ โดยครูทั้งสองท่านได้พัฒนามาเป็นกลองดินฉบับของตน พ่อครูคำ กาไว ได้พัฒนากลองดินมาเป็นลักษณะของกลองกาบหมาก โดยการขุดดินลักษณะแบบเดิมแต่ใช้แผ่นกาบหมากมาวางที่ปากหลุม จากนั้นใช้ไม้ไผ่มาวางตรงกลางในแนวตั้ง นำเชือกมาคล้องให้ตึงและใช้ไม้ตี ส่วนพ่อครูมานพ รายนะ ได้อนุรักษ์แบบดั้งเดิมไว้ เพียงแต่ได้ใช้หนังมาหุ้มที่ปากหลุม ต่อมาพ่อครูมงคล เสียงขารี ลูกศิษย์ของพ่อครูมานพ รายนะ ได้นำแนวคิดของครูมาต่อยอด โดยการปั้นกลองที่ใช้วัสดุจากดินผสมปูนซีเมนต์ขึ้นมา เพื่อสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้และเผยแพร่ให้แก่ผู้ที่สนใจศึกษาเรื่องราวต่อไป บทความนี้หวังว่าจะเป็นประโยชน์และเป็นที่รู้จักกันมากขึ้นในวงการศึกษาทางศิลปวัฒนธรรมดนตรีล้านนาที่จะช่วยกันอนุรักษ์ ต่อยอด และเกิดการสร้างสรรค์ในทางศิลปะสืบไป

คำสำคัญ: กลองขุมดิน, ภูมิปัญญา, วัฒนธรรมดนตรีล้านนา

¹ อาจารย์สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะศิลปศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ ronnarit_2536@hotmail.com

¹ Lecturer, Department of Music Education, Faculty of Art Education, Chiang Mai College of Dramatic Arts, ronnarit_2536@hotmail.com

Abstract

This article aims to introduce a traditional Lanna drum as Lanna musical and cultural heritage. The drum, as well as Lanna music as a whole, are unique with their distinct styles and melodic patterns, and have long history of being developed by local Lanna musicians. Drums, percussion instrument, are widely used in all regions in Thailand and well known for their echoey loud sound. The sound that drums produce depends on the instrument's shape and the materials they are made of. Khum Din drum or 'Glong Khum Din' is one of those drums invented long time ago and still found in Thailand to this day. This Khum Din drum was first invented by cavemen for the purpose of warning and caution signs, by hitting with bare hands, as signs used to make people aware of dangers. Thereafter, it was developed by two Lanna artists - Kham Kawai and Manop Yarana, into their own versions of 'Glong Din', that was used for calling for rain to keep land fertile. The drum was made by digging a hole in the ground, placing a sheet of betel palm husk on top, putting a bamboo stick vertically in the middle of the husk, pulling a string straight across the husk while having the string pressing down or holding the top of the standing bamboo stick firmly, then hit the string with small wooden sticks to produce the drum sound. Later on, Mongkol Shiangcharee, one of Manop Yarana's students, had made the body of Glong Din of soil-cement mixture and placed it higher on the ground surface, which made it easily been spotted and used as a historical site for education. The author hopes that this paper will help getting 'Glong Khum Din' publicized and make it more widely known among people working in this field, so that there will be more people continue conserving, expanding, and using the drum.

Keywords: Glong Kum Din, knowledge, Lanna music and culture

บทนำ

วัฒนธรรมดนตรีล้านนา เป็นดินแดนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ในเรื่องของเครื่องดนตรีรวมไปถึงสำเนียงดนตรีมากที่สุดเท่าที่ได้ มีความโดดเด่นในเรื่องของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด ที่หากได้พบเห็นก็จะรับรู้ได้ทันทีว่าเป็นเครื่องดนตรีของล้านนา นอกจากเครื่องดนตรีที่เราจะสามารถพบเห็นได้ทั่วไปแล้วนั้น ในวัฒนธรรมของล้านนาจะมีเครื่องดนตรีหลายประเภทที่ไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง โดยเฉพาะเครื่องดนตรีประเภท “กลอง” ซึ่งมีหลากหลายชนิดที่ศิลปินพื้นบ้านได้คิดค้นประดิษฐ์ขึ้น หากพูดถึงคำว่ากลอง ก็จะได้ทันทีว่าจะใช้หนังสัตว์เป็นส่วนประกอบในการประดิษฐ์ วิธีการตีก็จะใช้มือหรือไม้ตีต่าง ๆ ตีกระทบลงไปบนหนังสัตว์หรือหนังกลอง แต่ยังมีเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งที่มีมาแต่โบราณตามคำบอกเล่าของคนรุ่นเก่าก็คือ กลองดิน เป็นกลองที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เป็นการคิดค้นซึ่งจากแต่เดิมจะมีคามเกี่ยวเนื่องของการเป็นพื้นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ถ้า คือจะอาศัยอยู่ในรูเพื่อหลบภัย โดยบนพื้นดินจะมีปากหลุมที่เชื่อมไปถึงแหล่งที่อยู่อาศัย เมื่อมีภัยจะใช้มือตีที่ปากหลุมเพื่อให้เสียงดังกังวานไปถึงมนุษย์ที่อาศัยอยู่ให้รับรู้ถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น โดยปัจจุบันได้มีการสืบทอดนำมาปรับใช้เป็นเครื่องดนตรีประเภทกลองอีกชนิดหนึ่ง ซึ่งอาจจะไม่เป็นที่รู้จักในวงการดนตรีมากนัก ในปัจจุบันได้มีการประดิษฐ์ขึ้นมาในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมดนตรีของศิลปินพื้นบ้าน

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม หมายถึง การปฏิบัติ การแสดงออก ความรู้ทักษะ ตลอดจนเครื่องมือ วัตถุ สิ่งประดิษฐ์ และพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านั้น ซึ่งชุมชนหรือกลุ่มชนยอมรับว่า เป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมของตน มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมซึ่งถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งนี้ เป็นสิ่งที่ชุมชนหรือกลุ่มชนสร้างขึ้นมาอย่างสม่ำเสมอเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของตน เป็นปฏิสัมพันธ์ของพวกเขาที่มีต่อธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของตน ส่งผลให้ผู้คนเหล่านั้นเกิดความภูมิใจในตัวตนและความรู้สึกที่สืบเนื่องก่อให้เกิดความเคารพต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ (ปริศนา พงษ์ทัดศิริกุล, 2553) คำว่า ล้านนา นั้น ได้ชื่อว่าเป็นดินแดนที่อุดมไปด้วยมรดกทางศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความงดงามที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นผลงานมาจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เหมาะสมกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์อันยาวนาน ตลอดจนสภาพทางการเมืองที่มั่นคงเป็นเอกภาพ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่หล่อหลอมให้ผู้คน ที่อาศัยอยู่ในดินแดนแห่งนี้มีวิถีชีวิตและแบบแผนทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ประเพณีพื้นเมืองล้านนานั้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อของชาวล้านนาได้เป็นอย่างดี การที่จะทำความเข้าใจในลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของล้านนานั้น จำเป็นที่จะต้องเข้าใจในเรื่องราวทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวล้านนาอีกด้วย (สุรพล ดำริห์กุล, 2524)

กลอง เป็นเครื่องดนตรีที่แพร่หลายตามภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก เนื่องจากมนุษย์ เป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณรับรู้อารมณ์ และความรู้สึกต่าง จึงรู้จักคิดค้น และประดิษฐ์เครื่องดนตรีขึ้น กลองมีคุณสมบัติที่สำคัญ คือ เสียงที่ดังก้องกังวานและมีความไพเราะตามคุณลักษณะของวัสดุที่ทำขึ้น ประกอบกับลีลาการตีกลอง ที่ได้รับสร้างสรรค์อย่างมีศิลปะ จึงทำให้แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์รู้จักสร้างกลองเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน จนก่อให้เกิดเป็นภูมิปัญญาด้านดุริยางคศิลป์ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละวัฒนธรรม ซึ่งองค์ความรู้เกี่ยวกับคติและพัฒนาการของกลองในแต่ละ

ชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่น่าสนใจ โดยเฉพาะกลองในวัฒนธรรมล้านนา ที่มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง คือ กลองชัยมงคล กลองบูชา และกลองสะบัดชัย ทั้งด้านคติความเชื่อและด้านรูปแบบ อันได้แก่ รูปลักษณ์ ศิลปะการตี ลีลาท่วงทำนอง ตลอดจนถึงบทบาทของกลองที่มีต่อสังคม (วันชัยยุทธ วงษ์เทพ, 2556) กลองเป็นเครื่องดนตรีที่หลายประเศนิยมเล่นกันอย่างแพร่หลาย โดยใช้การตี การเคาะเพื่อให้เกิดจังหวะด้วยอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย หรือจากการใช้อุปกรณ์ที่ทำให้เกิดเสียงเพื่อควบคุมจังหวะ ซึ่งเสียงของกลองมีความแตกต่างและคล้ายคลึงกันหรือเหมือนกัน นั้น ขึ้นอยู่กับข้อจำกัดของวัสดุอุปกรณ์ที่นำมาประกอบ และสร้างขึ้นเป็นกลองแต่ละชนิด นอกจากนี้แล้วในขณะที่ทำการแสดงดนตรีทั้งวง การเล่นกลองสามารถแสดงการเล่นเป็นกลุ่ม หรือเดี่ยวได้ โดยเฉพาะการเล่นเดี่ยวกับเพลงที่ต้องการความสนุกสนาน กลองจะให้อารมณ์ ความรู้สึกได้ดีกว่าเครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ (เนตรนภิส พัฒนเจริญ และคณะ, 2563)

หากพูดถึงวัฒนธรรมล้านนา คงหนีไม่พ้นในเรื่องของความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งในเรื่องของพิธีกรรม ความเชื่อ และดนตรี และภูมิปัญญาที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของชาวล้านนา ที่สอดคล้องเชื่อมโยงอยู่ด้วยกันตามความเชื่อ ชาวล้านนามีการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมมา ยาวนานจากบรรพชนในยุคต้น ๆ โดยรับเอาศิลปวัฒนธรรมมาจากหลายเผ่าพันธุ์และปรับปรุง ประยุกต์จนมีเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นของชาวล้านนาเอง กลายเป็นเพลงสำเนียงล้านนา มีเครื่องดนตรี ของล้านนา มีแนวโน้มในการบรรเลง และเรื่องราวของเพลงพื้นบ้านล้านนา ถ้าจะพูดถึงดนตรีของ ล้านนาที่มีการแพร่หลายสืบทอดกันมาจะพบว่ามีความโดดเด่นในเรื่องของ กลองชนิดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น กลองมิ่งมงคล กลองปู่เจ้า กลองสะบัดชัย กลองชัยมงคล เป็นต้น เครื่องดนตรีเหล่านี้สามารถบ่งบอก ถึงเอกลักษณ์ตัวตนความเป็นล้านนา ที่อยู่คู่กับชาวล้านนาได้เป็นอย่างดี (สุกรี เจริญสุข, 2538)

กลองเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญต่อมนุษย์มาช้านาน เครื่องดนตรีชนิดนี้มีบทบาทและ หน้าที่ เช่น ให้ความบันเทิง ใช้สื่อสาร เป็นสัญญาณ เป็นสัญลักษณ์ และอื่น ๆ อีกมากมาย กลองที่ มนุษย์สร้างขึ้นนี้ ในแต่ละชนชาติจะแตกต่างกัน มีทั้งกลองรูปร่าง กลม แบน มีขนาดใหญ่ไปจนถึง ขนาดเล็กซึ่งแตกต่างกันออกไป นอกจากนั้นวัสดุที่ใช้สร้างก็ต่างกัน มีตั้งแต่ โลหะ ไม้ และพลาสติก ส่วนหนึ่งที่ใช้หุ้มเพื่อตีก็มีทั้งหนังสัตว์ และพลาสติก เป็นต้น ความแตกต่างเหล่านี้ทำให้เกิด ลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมกลองในกลุ่มชนต่าง ๆ ที่น่าสนใจ กลองถูกพัฒนาทั้งขนาด และรูปร่าง จนถึงส่วนศาสตร์ของเสียงกลอง เพื่อให้เหมาะสม สวยงาม และได้เสียงตามที่มนุษย์ต้องการ กลองเป็น เครื่องดนตรีที่มีความผูกพันกับสังคมไทยมาช้านาน กลองรูปแบบต่าง ๆ เป็นเครื่องดนตรีที่ แพร่กระจายอยู่ในทุกท้องถิ่น และมีบทบาทต่อการนำมาใช้ร่วมกับการดำเนินกิจกรรมในชีวิตตั้งแต่ เกิดจนตาย บางท้องถิ่นกลองถูกจำกัดบทบาทไว้เพียงเล็กน้อย แต่บางท้องถิ่นก็ให้ความสำคัญ กับกลอง เป็นอย่างมาก (อานันท์ นาคคง, 2537) กลองล้านนา เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านดนตรีชนิด หนึ่งที่ปรากฏในภูมิภาคนี้บ่งบอกถึงความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนาเป็นสัญลักษณ์ของ การประโคนและการส่งสัญญาณบอกเหตุ (สนั่น ธรรมธิ, 2550)

ในปัจจุบันยังมีกลองชนิดหนึ่งที่มีการพัฒนามาจากภูมิปัญญาของศิลปิน ที่ได้คิดค้น และมีเอกลักษณ์แตกต่างจากกลองทั่ว ๆ ไป ชื่อว่า “กลองขุมดิน” หรือ (กลองดิน) หากย้อนถึง ความเป็นมานั้น อาจจะมีมานานหลายยุคสมัย เนื่องจากเป็นกลองที่ไม่มีวัสดุประกอบ เช่น ท่อนไม้ หรือ หนังสัตว์มาเป็นส่วนประกอบเหมือนกลองชนิดอื่น แต่เป็นกลองที่เกิดจากพื้นดิน โดยการตีที่

ปากหลุมให้มีเสียงดังกังวาน หากศึกษาประวัติของกลองขุมดินที่เป็นลายลักษณ์อักษรนั้น ไม่สามารถปรากฏหลักฐานทางเอกสารในปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่ายังไม่เป็นที่สนใจแก่นักวิชาการหรือผู้ที่สนใจศึกษา สำหรับเรื่องราวของกลองขุมดินเป็นสิ่งที่อาจถูกมองข้ามไปตามค่านิยมที่เกิดขึ้นใหม่ในปัจจุบัน แต่เป็นเครื่องดนตรีที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนโบราณที่ยังคงมีการสืบทอดอยู่ และมีการพัฒนาขึ้นใหม่ไปตามแนวคิดของศิลปิน ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า กลองขุมดิน เป็นสิ่งที่ควรอนุรักษ์ไว้แก่การศึกษา เพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของมนุษย์สมัยก่อนกับเรื่องราวของความเชื่อ และยังคงสืบทอดให้คงอยู่มาถึงปัจจุบัน โดยผู้เขียนจะนำเสนอเรื่องราวของกลองขุมดินและการบรรเลงในเรื่องของ คติธรรมความเชื่อต่อไป

ภาพที่ 1 กลองขุมดิน
ที่มา: รณฤทธิ์ ไหมทอง

กลองขุมดิน ขุม หมายถึง “หลุม” แปลว่า เมื่อรวมกันแปลว่า กลองหลุมดิน ซึ่งภาษาเหนือเรียกว่ากลองขุมดิน หรืออีกชื่อหนึ่งเรียกว่า กลองดิน เป็นกลองชนิดหนึ่งที่มีมาแต่โบราณ มาจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้คิดค้นขึ้น กลองขุมดินนี้ จากการศึกษาคำบอกเล่าของครูสมัยก่อนพบว่าได้เกิดขึ้นมาตั้งแต่อดีตหลายร้อยปีมาแล้ว ย้อนไปสมัยที่ผู้คนชนเผ่าที่มีทั่วอยู่โลก ในสมัยที่ดาบบรรพบุรุษจะขุดรูเป็นที่อยู่อาศัย เวลาจะส่งสัญญาณก็จะเคาะรูที่ขุดดินเอาไว้ในถ้ำ ให้มีเสียงดัง “บุม บุม บุม บุม” ออกมาเป็นเสียงที่ดังกังวานเพื่อเป็นการส่งสัญญาณเวลาจะเกิดเหตุร้าย ซึ่งเสียงกลองที่ได้ออกมานี้เกิดจากความเจ็บที่อยู่ในพื้นที่ดินที่ขุดเอาไว้ และแรงดันของลมที่ผ่านเข้ามาในช่องหลุม จึงทำให้เกิดแรงส่งและเกิดเป็นเสียงขึ้นดังขึ้น เมื่อก่อนมนุษย์อาศัยอยู่ในถ้ำ และจะขุดรูเพื่อให้มีปล่องลมคล้าย ๆ เปรียบเสมือนเป็นลำโพงให้เสียงผ่านออกไป ในอดีตจะใช้มือตีโดยเคาะที่ปากหลุมใช้สองมือตีสลับกัน จนเกิดเสียงจะผ่านออกไปทางปล่องลมที่ทำเอาไว้ พบว่าในบางประเทศ เช่น ไนจีเรีย (Nigeria) ก็มีกลองดิน ญี่ปุ่น (Japan) ก็พบว่ามีร่องรอยกลองดินเช่นเดียวกัน

กลองขุมดินเป็นกลองที่สืบทอดกันมาหลายลักษณะ ขึ้นอยู่กับแนวคิดทางภูมิปัญญาของคนโบราณที่จะคิดค้นประดิษฐ์ขึ้น แต่ถ้าพูดถึงที่เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมของไทย จะยังไม่มีกลองดินชนิดใดที่จัดว่าเป็นเครื่องดนตรีประเภท “กลอง” ในความเชื่อเกี่ยวกับกลองขุมดิน กล่าวได้ว่าเป็นความเชื่อของคนแต่โบราณที่เชื่อว่าหากตีกลองดินจะเป็นการส่งสัญญาณเรียกฝนให้ตกเกิดความอุดมสมบูรณ์ขึ้น ณ เวลานั้น เป็นเรื่องของความเชื่อทางเสียงที่ส่งออกมา จึงได้ถือว่าเป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง ในกรณีนี้หมายถึงกลองดินแบบโบราณตามแบบพ่อครูมานพ ยาระณะ (ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง ประจำปี พ.ศ.2548) ผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญทางศิลปะล้านนา ซึ่งครูท่านได้สืบสานวิธีการทำการสร้างและการบรรเลงกลองขุมดินที่คงรักษารูปแบบเดิมไว้ ทั้งนี้จะไม่เหมือนกลองดินฉบับของพ่อครูคำ กาไว (ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ประจำปี พ.ศ.2535) พ่อครูมงคล เสียงขารี กล่าวว่ากลองขุมดินของพ่อครู คำ กาไว เรียกว่ากลองกาบหมาก ซึ่งคิดค้นขึ้นมาใหม่ จากการที่ผู้เขียนได้ศึกษาค้นคว้าก็พบว่ามีวิธีตีที่คนละแบบ ส่วนของพ่อครูมานพ ยาระณะ จะเป็นลักษณะแบบดั้งเดิม กล่าวคือ จะขุดดินเป็นปล่องให้ได้สัดส่วนแล้วจะใช้มือตลบไปบนปากหลุม ในส่วนของพ่อครูคำ กาไว ตามคำบอกเล่าของพ่อครูมงคล เสียงขารี จะเป็นการปรับเปลี่ยนจากกลองขุมดินแบบเดิมไปเป็นกลองกาบหมาก เพื่อให้มีวิธีที่แตกต่างและมีเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งพ่อครูมานพ ยาระณะ จะไม่เรียกกลองกาบหมาก แต่จะเรียกว่า “กลองขุมดิน”

จากคำสัมภาษณ์ของพ่อครูมงคล เสียงขารี ได้กล่าวถึงความเป็นมาของกลองดินไว้ว่า

“...กลองดินที่สืบทอดกันมาที่จังหวัดกระบี่ก็ปรากฏหลักฐานว่ามีกลองขุมดินเหมือน นครศรีธรรมราชก็มี กลองดินเป็นกลองที่ใช้ตีเพื่อแสดงถึงการปกป้องภัยอันตราย หรือภัยต่าง ๆ เป็นกลองบอกเหตุ อย่างเช่นมีครอบครัวหนึ่งอาศัยอยู่ในถ้ำ คือความเป็นอยู่ของคนในถ้ำก็จะมีการใช้อาวุธที่เป็นดิน ซึ่งมีมาหลายล้านปี นานมากแล้ว เรียกได้ว่าไม่ได้เป็นสมบัติของชนชาติใด เราก็สามารถคิดค้นขึ้นมาได้เหมือนกัน มีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตการเป็นอยู่ของมนุษย์ที่อาศัยอยู่เป็นครอบครัว ก็จะขุดหลุมเป็นที่อยู่อาศัยและทำปล่องเอาไว้คอยตีบอกเหตุกับผู้คนเมื่อจะมีภัย พอตีไปที่ปากหลุมเสียงมันก็จะดัง “บุม บุม บุม” ซึ่งอาจจะไม่มีคาถาอะไร มันคือความเชื่อว่าเป็นวิธีการเอาตัวรอด ตีให้เสียงมันดังกังวารออกไปให้ดังที่สุด ไม่มีทำนองที่ตายตัวสามารถตียังไงก็ได้...”
(มงคล เสียงขารี. การสื่อสารส่วนบุคคล, 16 มีนาคม 2564)

กลองดินของพ่อครูคำ กาไว

หากพูดถึงลักษณะของกลองขุมดินตามแนวคิดของพ่อครูคำ กาไว (ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง ช่อฟ้า) จะใช้วิธีการขุดเป็นหลุมแล้วทำเป็นปล่องออกไปให้เชื่อมกับหลุมที่ขุดเพื่อทำเป็นลำโพงให้เกิดเสียงออกผ่าน ส่วนที่ใช้ตีพ่อครูคำ กาไว จะใช้กาบหมากมาวางที่หลุม แล้วนำไม้ไผ่มาวางทับในแนวตั้ง จากนั้นใช้เชือกมาคล้องไว้กับไม้ไผ่ แล้วใช้ตีที่เชือก ในลักษณะดังกล่าวตามแนวคิดของพ่อครูคำ กาไว นั้น ครูมงคล เสียงขารี ผู้เชี่ยวชาญทางด้านกลองของล้านนาได้

กล่าวว่า “กลองขุมดินของพ่อครูคำ กาไว้นั้น เป็นการนำมาดัดแปลงจากเดิม ชื่อว่า กลองกาบหมาก แต่เสียงที่ออกมาจะมีลักษณะคล้ายกับของเดิม ซึ่งกลองขุมดินแต่เดิมนั้นใช้มือหรือไม้ตีไปที่ปากหลุมให้เกิดเสียงผ่านทางปล่องลม” จากข้อมูลดังกล่าว ผู้เขียนได้ทำการค้นคว้าตัวอย่างการตีกลองกาบหมาก (หรือกลองดิน) ของพ่อครูคำ กาไว้น โดยค้นพบจากเว็บไซต์ You Tube ดังนี้

ภาพที่ 2 กาบหมาก

หมายเหตุ : จาก www.nanagarden.com/product/308695

ภาพที่ 3 การประดิษฐ์กลองกาบหมาก

หมายเหตุ : จาก <https://www.youtube.com/watch?v=ooc9EOhjsZE>

ภาพที่ 4 การนำไม้มาวางบนหลุมและคล้องด้วยเชือก

หมายเหตุ : จาก <https://www.youtube.com/watch?v=ooc9EOHjsZE>

ภาพที่ 5 การตีกลองกบหมากของพ่อครูคำ กาไวย์

หมายเหตุ : จาก <https://www.youtube.com/watch?v=ooc9EOHjsZE>

กลองดิน หรือ กลองกบหมาก ในรูปแบบของพ่อครูคำ กาไวย์ (ศิลปินแห่งชาติ สาขา ศิลปะการแสดงช่วงฟ้อน) ตามคำสัมภาษณ์ของครูมงคล เสียงซารี พบว่า พ่อครูคำ กาไวย์ ได้คิด พัฒนากลองดินแบบดั้งเดิมมาเป็นกลองกบหมาก เหตุที่เรียกกลองกบหมากนั้น เพราะมีการใช้ กบหมากมาวางพาดไปบนปากหลุมที่ขุดไว้ จากนั้นจะใช้ไม้ไผ่นำมาวางในลักษณะเป็นแนวตั้ง และใช้ เชือกคล้องพาดไปที่ยอดไม้ไผ่ให้ตั้งทั้งสองข้าง ส่วนปล่องช่องลมที่ต้องขุดไว้เชื่อมกับปากหลุมเพื่อเป็น ลำโพงให้เสียงออกยังคงเดิม โดยวิธีการตีกลองกบหมากนั้นจะใช้ไม้ไผ่ตีลงไปในเชือกทั้งสองฝั่ง เสียงที่ออกมาจะมีลักษณะคล้ายเสียงกลองที่หน้ากลองทำด้วยหนังสัตว์ เช่น กลองทัด หรือ กลองศึก ซึ่งถือว่ามีความใกล้เคียงกันมาก ล้วนเป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่เกิดจากแนวคิดของ พ่อครู คำกาไวย์

ความเชื่อเกี่ยวกับกลองขุมดินและการประดิษฐ์ใหม่

ผู้เขียนได้มีโอกาสลงพื้นที่ไปยังศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมไทย พื้นบ้านล้านนา ได้มีโอกาสพบและสัมภาษณ์พ่อครูมงคล เสียงขารี ถึงเรื่องของกลองดิน รวมไปถึงความเชื่อของกลองดิน โดยพ่อครูมงคล เสียงขารี ได้กล่าวไว้ว่า

พ่อครูมานพ เคยเล่าให้ฟังว่าสมัยนั้นท่านใช้เถาวัลย์ เอามาตีกลองดิน ในทางความเชื่อก็คือท่านบอกว่า ใช้ขอพระแม่ธรณี ขอให้ฝนตก เพราะว่าเมื่อใดที่ดีเสียงของกลองดินฝนจะตกลงมาจริง ๆ อันนี้คือความเชื่อสำหรับกลองดินของล้านนาตอนแรกเราก็ไม่ได้เชื่อ แต่เชื่อเพราะว่าเรียนกับพ่อครูมาแบบนี้ สืบทอดมาแบบนี้ คาถาที่พ่อครูมานพ ใช้ในการตีกลองดินคือ สังฆาตัง โลกังกะวิฑู หมายความว่า ขอให้มีความเจริญเติบโตขึ้น ผสมกับจังหวะกลองที่ตีลงไป ภายหลังตั้งใจจะนำกลองดินมาเสนอเป็นเชิงวิชาการ เลยได้ใช้ดินปั้นขึ้นมาเป็นกลองแล้วยกไปวางบนหลุมที่ขุดเอาไว้ พอลองเคาะดูปรากฏว่าเสียงก็ดังเหมือนกัน พอแล้วมานั่งเสวนาก็ได้มีการพูดคุยย้อนไปในสมัยศึกดำบรรพที่ได้ที่มาที่ไป ความเป็นมา (มวง เสียงขารี, การสื่อสารส่วนบุคคล, 16 มีนาคม 2564)

จากการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์พ่อครูมงคล เสียงขารี ผู้เขียนสรุปได้ว่า ความเชื่อเกี่ยวกับกลองดินนั้น สรุปได้ว่าเป็นความเชื่อเกี่ยวกับพระแม่ธรณีที่ช่วยเรื่องในการขอฝนของชาวบ้าน ช่วยเรื่องของความอุดมสมบูรณ์ ความเป็นอยู่ และมีคาถาที่ให้ความถึงการเจริญเติบโต คือ “สังฆาตัง โลกังกะวิฑู” ทั้งนี้จากการได้พูดคุยกับพ่อครูมงคล เสียงขารี ผู้เขียนพบว่าได้มีการคิดค้นกลองดินขึ้นมาอีกรูปแบบหนึ่ง โดยมีความตั้งใจที่จะอยากรำเสนอให้เห็นถึงความสำคัญในเครื่องดนตรีกลองดิน ที่เกิดจากภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อเป็นที่ศึกษาในวงกว้างเชิงวิชาการ โดยผู้เขียนจำนำเสนอให้เห็นถึงรูปแบบ และวิธีการตีกลองดินต่อไป

ภาพที่ 6 พ่อครูมงคล เสียงขารี
ที่มา: รณฤทธิ์ ไหมทอง

กลองขุมดินตามแนวคิดของพ่อครูมงคล เสียงซารี

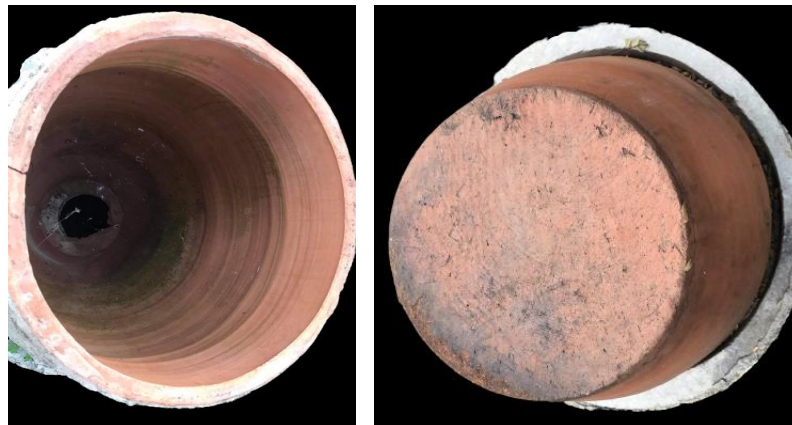
กลองขุมดินของพ่อครูมงคล เสียงซารี ท่านได้นำแนวคิดในการนำของเดิมตามแบบของพ่อครูมานพ ราษฎร์ มาดัดแปลง โดยได้ทำหุ้นเป็นลักษณะของกลองคล้าย ๆ โอง์ ขึ้นมา โดยการใช้วัสดุจากดินปั้นขึ้นเป็นหุ้น ผสมกับปูนซีเมนต์ช่วยด้วย แล้วนำไปวางไว้บนหลุมที่ใช้ดี โดยทำขึ้นเพื่อนำเสนอเป็นการจำลอง สามารถแบ่งได้ 2 แบบ คือ

1. ดินที่ปั้นเป็นหุ้นกลองแล้วใช้หนังหุ้มที่บริเวณปากกลอง

ภาพที่ 7 กลองขุมดินจากการปั้นของพ่อครูมงคล เสียงซารี แบบที่ 1
ที่มา: รณฤทธิ์ ไหมทอง

2. ดินที่ปั้นขึ้นมาเป็นลักษณะของกลองคว่ำหน้าลง

ภาพที่ 8 กลองขุมดินจากการปั้นของพ่อครูมงคล เสียงซารี แบบที่ 2
ที่มา: รณฤทธิ์ ไหมทอง

จากลักษณะกลองชุมดินข้างต้น รูปแบบแรกจะใช้หนังมาหุ้มไว้ที่ปากกลอง ซึ่งหากมองก็จะเห็นด้วยว่ามีลักษณะคล้ายกลองที่มีอยู่ทั่วไป ส่วนรูปแบบที่ 2 จะเป็นลักษณะกลองคว่ำหน้าลงใช้ ส่วนวิธีการตีก็สามารถใช้ได้ทั้งมือ และไม้ตีสลับกันตามเสียงต่าง ๆ โดยพื้นดินยังคงแบบเดิมกลองดิน คือ จะขุดหลุมไว้ 2 จุด ได้แก่ จุดที่เป็นบริเวณที่ใช้มือตี คือปากหลุม ส่วนที่ 2 คือบริเวณที่เป็น ปล่องเสียง เพื่อให้เสียงผ่านออกมา จะอยู่บริเวณปลายหลุม ทั้งสองหลุมจะมีลักษณะคล้ายตัว L มีระยะห่างกันประมาณ 2 เมตร ซึ่งเสียงที่ผ่านออกมาก็มีลักษณะเหมือนของเดิมเช่นกัน ดังตัวอย่างรูปภาพนี้

ภาพที่ 9 ปล่องเสียงของกลองชุมดิน
ที่มา: รณฤทธิ์ ไหมทอง

กลองชุมดินของพ่อครูมงคล เสียงซารี ต้องการสร้างขึ้นเพื่อนำเสนอในงานประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเป้ง ทำให้ประชาชน และชาวต่างชาติที่เข้ามาร่วมประเพณี ได้มาตี กลองและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกัน ทั้งนี้พ่อครูมีความตั้งใจสร้างขึ้นมาเพื่อการศึกษาต่อผู้ที่สนใจ

“...กลองที่อยู่ต่างประเทศเป็นแบบนี้ก็มี ทั้งเป็นแบบดินและกึ่งหนังวัว ก็เลยได้แนวคิดที่จะทำเป็นศิลปะขึ้นมาแต่ยังคงวิธีการเล่นในแบบเดิม เพื่อที่จะนำเสนอแก่การศึกษา เพราะว่าถ้าไม่ปั้นจำลองแบบนี้ขึ้นมาจะไม่เหมาะแก่คนที่มาดู ไม่น่าสนใจ ถ้าเราลงไปนั่งตีแบบเดิม อยากให้เป็นที่น่าสนใจแก่ผู้คน จึงได้คิดจำลองขึ้นมา หากจะทำการวิจัยเกี่ยวกับกลองดินจริง ๆ ต้องเริ่มขุดใหม่ตามแบบดั้งเดิม แต่ต้องเป็นดินที่เซตตัวดี ๆ จะเป็นพวกดินทรายอะไรแบบนี้ไม่ได้ อันนี้เป็นเพียงการจำลอง หรือนวัตกรรมใหม่ที่คิดขึ้นมา ซึ่งสามารถยกไปแสดงได้ทุกที่ อันนี้เป็นแนวคิดตามฉบับของพ่อครูมานพ ยาระณะ ที่ได้มีการคิดขึ้น แต่เพียงยังไม่ได้ถูกจัดเก็บเป็นองค์ความรู้แบบแผน เพราะว่ายังไม่มีใครเคยมาเก็บข้อมูล...” (มงคล เสียงซารี, การสื่อสารส่วนบุคคล, 16 มีนาคม 2564)

หากพูดถึงวิธีการตีกลองนั้น สามารถตีได้ทุกแบบ เมื่อย้อนกลับไปแต่อดีตเราจะทราบว่า เครื่องตีเป็นสิ่งแรกในโลกที่เกิดขึ้นจากตัวคน เริ่มจากการใช้มือตี ปรบมือ เป็นจังหวะต่าง ๆ ก็สามารถทำได้ ฉะนั้นเมื่อนำมาปฏิบัติกับกลองที่เป็นภูมิปัญญาของมนุษย์เอง ก็พูดได้ว่าจะตีอย่างไรก็ได้ ล้วนแล้วแต่เกิดเป็นทำนองทั้งสิ้น ดังนั้นผู้เขียนสามารถสรุปได้ว่า กลองชุมชนทั้ง 2 รูปแบบ ที่พ่อครูมงคล เสียงขารี ได้คิดพัฒนาขึ้นมาใหม่นั้น สามารถใช้ได้เหมือนกับกลองชุมชนรูปแบบเดิมทุกประการ

จังหวะของกลองชุมชน

หากพูดถึงจังหวะของกลองชุมชน จะไม่เรียกว่าเป็นเพลง แต่จะตีให้เป็นจังหวะเสียงของหยดน้ำ กล่าวง่าย ๆ คือ ตีเพื่อเลียนแบบเสียงธรรมชาติ เช่น “ตึง ตึง ตึง ตึง ตึงตึงตึง ตึง ตึง” ตีวนอยู่ในจังหวะลักษณะนี้วนไปเรื่อย ๆ ซึ่งสามารถโยงในเรื่องของความเชื่อว่าเป็นความเชื่อของการขอฝนให้ตกลงมา ในส่วนของจังหวะจะไม่มีเครื่องจังหวะอื่นมาประกอบ จะเป็นแค่เสียงกลองดินเพียงชนิดเดียวเท่านั้น หากจะผู้นามาสรรค์ในรูปแบบใหม่ก็สามารถทำได้ เพราะมีความน่าสนใจ ควรค่าแก่การศึกษาต่อไปสำหรับผู้ที่จะเห็นถึงความสำคัญ และมุมมองในมิติความเชื่อของแต่ละบุคคล

จากการลงพื้นที่สำรวจการตีกลองชุมชนของพ่อครูมงคล เสียงขารี ที่ได้จัดพิธีกรรมตีกลองดิน เพื่อแสดงถึงภูมิปัญญาการสร้างกลองดิน โดยตั้งอยู่ที่ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ สามารถถอดรูปแบบจังหวะของกลองชุมชนแบบพื้นฐานได้ออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

จังหวะที่ 1

- - - ตึง	- ตึง ตึง ตึง	- ตึง ตึง ตึง	ตึง ตึง ตึง ตึง
-----------	---------------	---------------	-----------------

จังหวะที่ 2

- ตึง ตึง ตึง	- ตึง ตึง ตึง	- ตึง ตึง ตึง	ตึง ตึง ตึง ตึง
---------------	---------------	---------------	-----------------

จังหวะที่ 3

- ตึง ตึง ตึง	- ตึง ตึง ตึง	- ตึง ตึง ตึง	ตึง ตึง ตึง ตึง
---------------	---------------	---------------	-----------------

จากจังหวะดังกล่าว กลองชุมชนสามารถตีเป็นจังหวะได้อีกหลายแบบ แล้วแต่ผู้ตีจะนำเสนอให้เห็นถึงเสียงอะไร เช่น เสียงน้ำตก เสียงฟ้าร้อง หรือเสียงพายุ ฯลฯ พ่อครูมงคล เสียงขารี ยังได้กล่าวไว้อีกว่า สามารถนำจังหวะของกลองไทโกะ มาตีได้เช่นกัน แต่ต้องเป็นกลองชุมชนหลาย ๆ ใบ นำมามาตี รับ - ส่ง กันเพื่อให้ได้บรรยากาศยิ่งขึ้น ตัวอย่างจังหวะ เช่น

จังหวะกลองไทโกะ

- ตึงตึงตึง	-ตึงตึงตึง	ตึงตึงตึงตึง	ตึงตึง--	ตึงตึง-ตึง	-ตึงตึงตึง	ตึงตึงตึงตึง	-ตึงตึงตึง
-------------	------------	--------------	----------	------------	------------	--------------	------------

ตึงตึงตึงตึง	ตึงตึง--	ตึงตึง-ตึง
--------------	----------	------------

จากการศึกษาวิธีการตีกลองชุมชน ผู้เขียนสรุปได้ว่า เป็นกลองที่ค่อนข้างจะมีอิสระในการตี ไม่มีจังหวะมากำกับเหมือนกลองของดนตรีชนิดอื่น ๆ เนื่องจากบริบทของกลองชุมชนเป็นกลองที่มาจากคติความเชื่อแต่โบราณ ที่ใช้ตีเพื่อเลียนแบบเสียงที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ โดยเฉพาะเรื่องของ

ดิน ฟ้า อากาศ อยู่ที่ว่าผู้ฟังจะสามารถถ่ายทอดอารมณ์ผ่านเสียงกลองออกมาอย่างไร ขึ้นอยู่กับจิตวิญญาณและความเชื่อของแต่ละบุคคล นอกจากในเรื่องของความเชื่อ กลองชุมดินยังสามารถนำเสนอการตีกลองในรูปแบบการเล่นได้เช่นกัน กล่าวคือ มีการตีด้วยกันเป็นหมู่คณะสามารถสับรับ-ส่ง ในทำนองต่าง ๆ กันอย่างลงตัว ผู้เขียนมีความคิดอย่างหนึ่งว่า หากคนรุ่นใหม่มีใจที่จะศึกษาสมบัติเหล่านี้ที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของศิลปินพื้นบ้านเราเอง และทำการคิดสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ตามยุคสมัย กลองชุมดินจะเป็นที่รู้จักในวงกว้างเพิ่มมากขึ้น และควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่เป็นสมบัติภูมิปัญญาของชาติบ้านเมือง

ส่วนสรุป

กลองชุมดิน เป็นกลองที่เกิดจากภูมิปัญญาของศิลปินชาวล้านนา ซึ่งหากย้อนถึงความเป็นมา อาจจะมีมานานหลายยุคสมัย เนื่องจากเป็นกลองที่ไม่มีวัสดุเป็นส่วนประกอบ แต่เป็นกลองที่เกิดมาจากพื้นดิน โดยการตีที่ปากหลุมให้มีเสียงดังกังวานไปสู่ผู้คนที่อยู่ไกลเพื่อเตือนภัย ถือว่าเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่อาจถูกมองข้ามไปตามค่านิยมที่เกิดขึ้นใหม่ในปัจจุบัน จากการคำบอกเล่าของครูสมัยก่อน พบว่าได้เกิดขึ้นมาตั้งแต่อดีตเมื่อหลายร้อยปีมาแล้ว ย้อนไปสมัยที่ผู้คนชนเผ่าที่มีอยู่ทั่วโลก ในสมัยดึกดำบรรพ์มนุษย์จะซุกรูเป็นที่อยู่อาศัย เวลาจะส่งสัญญาณก็จะเคาะรูที่ขุดดินเอาไว้ในถ้ำ ให้มีเสียงดัง “บม บม บม บม” ออกมาเป็นเสียงที่ดังกังวานเพื่อเป็นการส่งสัญญาณเวลาจะเกิดเหตุร้าย ซึ่งเสียงกลองที่ตีออกมาจะเกิดจากความเจ็บที่อยู่ในพื้นดินที่ขุดเอาไว้ บวกกับแรงดันของลมที่ผ่านเข้ามาในช่องหลุม จึงทำให้เกิดแรงส่งและเกิดเป็นเสียงขึ้นดังกังวานขึ้น

ในภายหลังต่อมา ได้มีการคิดค้นเพื่อนำมาเป็นเครื่องดนตรีประเภทกลอง สำหรับวัฒนธรรมทางล้านนาที่มีศิลปินผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะวัฒนธรรมล้านนา 2 ท่าน ได้แก่ พ่อครูมานพ رایณะ และพ่อครูคำ กาไวย์ ที่ได้มีแนวคิดนำกลองดินมาพัฒนาขึ้นใหม่ โดยแนวคิดของพ่อครูคำ กาไวย์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 มกราคม 2564) จะใช้วิธีการขุดเป็นหลุมแล้วทำเป็นปล่องออกไปให้เชื่อมกับหลุมที่ขุดเพื่อทำเป็นลำโพงให้เกิดเสียงออกผ่าน ส่วนพ่อครูคำ กาไวย์ จะใช้กาบหมากมาวางที่หลุมแล้วนำไม้ไผ่มาวางทับในแนวตั้ง จากนั้นใช้เชือกมาคล้องผาดไว้กับไม้ไผ่แล้วใช้ไม้ตีลงไปที่เชือก ส่วนกลองชุมดินตามแบบของพ่อครูมานพ رایณะ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 มกราคม 2564) จากการศึกษาศิลปะพ่อครูมงคล เสียงซารี สรุปได้ว่าจะเป็นลักษณะที่คงรูปแบบเดิมไว้ แต่จะมีการปรับเปลี่ยนเพียงเล็กน้อยเพื่อให้ตีง่ายมากขึ้น

ในทางความเชื่อของกลองชุมดิน เป็นความเชื่อเกี่ยวกับพระแม่ธรณี ที่ช่วยเรื่องในการขอฝนของชาวบ้าน ช่วยเรื่องของความอุดมสมบูรณ์ ความเป็นอยู่ และมีคาถาที่ให้ความถึงการเจริญเติบโตคือ “สังขตัง โลกังกะวิฑู” ส่วนวิธีการตีกลองชุมดินค่อนข้างจะมีอิสระในการตี ไม่มีจังหวะหรือทำนองเพลงมากำกับ เนื่องจากบริบทของกลองชุมดินเป็นกลองที่มาจากคติความเชื่อแต่โบราณ ที่ใช้ตีเพื่อเลียนแบบเสียงที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ โดยเฉพาะเรื่องของ ดิน ฟ้า อากาศ อยู่ที่ว่าผู้ฟังจะสามารถถ่ายทอดอารมณ์ผ่านเสียงกลองออกมาอย่างไร ขึ้นอยู่กับจิตวิญญาณและความเชื่อของแต่ละบุคคล กลองชุมดินสามารถนำเสนอการตีกลองในรูปแบบการเล่นได้เช่นกัน การตีด้วยกันเป็นหมู่คณะรับ-ส่ง ในจังหวะต่าง ๆ

รายการอ้างอิง

- เนตรนภิส พัฒนเจริญ และคณะ. (2563). การศึกษาวัฒนธรรมกลองสะบัดชัยแบบประยุกต์:
กรณีศึกษา: ครูคำ กาไวย. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ 5(5), 96-97.
- ปริศนา พงษ์ทัดศิริกุล. (2553). มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
กระทรวงวัฒนธรรม.
- วันชัยยุทธ วงษ์เทพ. (2556). ศิลปะกลองภูมิปัญญาล้านนาสู่การออกแบบภายในศูนย์ดุริยางคศิลป์
ล้านนา. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สนั่น ธรรมธิ. (2550). นาฏดุริยางคกรรมล้านนา. สุเทพการพิมพ์.
- สุกรี เจริญสุข. (2538). ดนตรีชาวสยาม. Dr. Sax.
- สุรพล ดำริห์กุล. (2524). ล้านนา. รุ่งอรุณ พับลิชชิ่ง.
- อานันท์ นาคคง. (2537). ยังไม่สิ้นเสียงกลอง. ที่ระลึกงานไหว้ครูดนตรีไทย ประจำปีการศึกษา 2537
ภาควิชาดนตรี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.